

ALBERTI PHILIPPI FRICKII

ACADEMIAE IVLIAE CAROLINAE

H. T. PRO-RECTORIS

DISQVISITIO

DE

MVNERIBVS

OB DIEM NATALEM SERVATORIS

DARI SOLITIS.

HELMSTADII

IN TABERNA LIBRAR. ACADEMICA

D. AN. CHR. HECHTELII

1768, 2⁶

17

no 22

54

INSTITUT FÜR HISTORISCHES RECHT

VERGLEICHENDE RECHTSLEHRE

VON CARL SCHUBERT

LEHRBUCH

FÜR ANWÄLTE

M. W. F. R. S. V. S.

ON THE HISTORY OF THE

CARL SCHUBERT

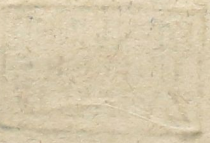
155
6

VERLAG VON FRIEDRICH VON DEBNER

LEIPZIG

1852

DRUCK VON FRIEDRICH VON DEBNER

§. I.

Illuxit, illuxit denuo feliciter, omnium plausu iubilisque excipiendus aeterni Sospitatoris Christi natalis dies, quo, ex infaustis tyranni faucibus ad suavissimam coelitem consuetudinem, e tenebris in lucem, e seruitute in libertatem, e tristi mortis vinculo in vitam restituti sumus. Tanta sane est huius theophaniae sanctitas, ut memoriam eius nullo die omittere oporteat, tanta vero proh dolor et nostra imbecillitas, ut anniuersariis solennibus tepor noster veniat suscitandus. Quod itaque nunquam non deuota mente recolunt perfectiores, his proximis diebus nos omnes precibus hymnisque venerabimur sacramentum salutis nostrae ab initio statim promissum, in fine fideliter praestitum, sine fine efficaciter permanens. Optimus enim maximusque Deus, quum vidisset, fraude stygii latronis genus humanum in exitialem ruinam demersum, adfuit prostratis, ac inter ipsa mundi peccatique initia mortalibus erigen-

A 2

dis

dis purgandisque salutare prouidit remedium. Exultabat fatanas, eximiam Dei creaturam a semet supplantatam, spoliatam diuino decore, aeterni exilii mortisque a Deo damnatam. Defectio nostra nos penitus excludebat diuini numinis societate, extorres facti eramus regno, cuius tamen adipiscendi causa fueramus conditi. Nec quisquam humani generis deprecator, nec pacis interpret esse poterat, nedum valebat impunitatem nobis mereri. Quare, ut immota tamen illa de nobis seruandis voluntas diuina constaret, unigenitum Dei filium, Deum de Deo, in hancce terram de caelo descendere, ac in virginis utero tanquam in thalamo humanam carnem sibi desponsare oportuit. Videlicet, ut ne periremus, filius Dei id, quod erat, permansit, et, quod non erat, assumpsit, suscepitque, quod nostrum est, ut redderet, quod haberet ipse. Ergo nos in mortem demersos, ac diris omnibus deuotos erigat virtus ac propinquitas mediatoris nostri, qui, etiamsi esset magnus ille Deus, dominus gloriae, factus tamen est caro de carne nostra, os ex ossibus nostris. O sancta agnatio! o exoptata fraternitas! o dies ter quaterque felices praedicandos, quibus is, qui sedebat in throno patris coelestis, se virginis utero claudi, et, qui ferebatur Super pennas ventorum, dulcibus matris Mariae brachiis amplexi passus est. Grates sunt vobis, o patres veteris ecclesiae! et vestra ossa ea propter cubent molliter, quod, ob tot tantaque natiuitate Christi in nos collata beneficia, huius natalis diei anniuersariam volueritis esse memoriam,

— — *ut pigra diurnis*

Ingenia obsequiis, saltem discrimine facto,

Post intervallum reducens solennia voto

Sancta libenter agant.

Ac

Ac quam optandum foret, ut, qui, crescente hominum incititia, se sicut in alios, ita et in hos praeprimis dies festos insinuarunt, profani ac superstitiosi ritus tam altas radices non egissent. Fallor vero, aut inter eiusce generis ritus referri etiam poterit consuetudo ista inuenerata *munera propter natalem diem nostri Seruatoris dandi*. Quam enim videas, talia *munuscula* et ad fallendos pueros puelisque adhiberi, et ipsos adultos vel imprudentes constrictos teneri: dici vix potest, quantum, illorum ope, promoueatur superstitio, ianuaque aperiatur profanationi diuini numinis. Et ni scirem, quaestiones circa *huiusce generis munuscula* obmotas saepius exercuisse Ictorum ingenia: religioni mihi mer duxissem; de iis plura proferre, ea praeprimis periodo temporis, qua, ciues academicos publice alloqui, decet, eisdemque cohortari ad tot tantarumque rerum, quas natali Statoris nostrae salutis debemus, sancta et anniuersaria festiuitate recolendam memoriam. Igitur prolusionem hancee, quae sistit cogitationes *de muneribus ob diem natalem Christi dari solitis*, lectori beneuolo non iniucundam fore, credidi propterea, quod me ad meletemata haecce edenda inuitauerint

— — vos dulces ante omnia musae
Quarum sacra fero.

§. II.

Si, qua primum eiusce generis *munuscula* christiani dare solebant, periodum temporis scire aues: fatendum tibi erit, horum *munerum* et fluuiorum plures diuersaque regiones permeantium simillimam esse rationem. Cursum nempe cernere cuius datum, fontes vero, e quibus deriuantur, curatius signare non possumus. Equidem

dem celeberrimus SEBASTIANVS MITTERNACHT a) docere annisus est, *christianos in dandis huiusue generis munusculis imitatos fuisse iudaeos, quos quippe solitos fuisse, constaret, tempore scenopegiae in scholis multos fructus, ut poma, nuces, pyros, dedisse pueris, ut et his esset laetitiae argumentum.* At nescitne, aut nescire non vult vir doctus, cui haec sententia placet, iudaeorum antistites, quum sentirent, actum fore de legis mosaicae dignitate, de ipsorum auctoritate, de suis emolumentis, si hebraeorum populus in Christi fidem transfiret, ciuitati christianae in dies crescenti magno animi ardore se obiecisse, ipsos Christi apostolos, eorumque discipulos, minis, carcere, flagellis, capitalibus suppliciis affecisse, eaque propter iudaeos odio fuisse christianis? Nouimus vero, qui nos ipsos et naturam humanam nouimus, numquam adduci homines, ut ad exemplum eorum sese componant, aut adfiscantur ritus, a quibus se iniuriis adfici dolent. Non ergo credendum, christianos a iudaeis, gente sibi tam inimica, adoptasse ritus ecclesiasticos, multo minus hosce imitatos fuisse in dandis iuuentuti munusculis. Nec firmitiori, sed eodem ruinoso fundamento innititur sententia CHRIST. SPECHTII b) adfirmantis, *tantum abfuisse, ut ebristiani, quum vidissent, plerasque gentes, romanos inprimis, deorum, imperatorum, regum, patronorum dies natales habuissent festos, iisque, quorum natalicia celebrabantur, dona obtulissent, ac sic dici natalis celebrationem instar cultus ac venerationis fuisse habitam, gentilibus in talibus caerimoniis obseruandis cedere voluerint, ut potius in festo natiuitatis*

a) In progr. peculiari, cuius meminit IOH. GOTTL. HEINECCIUS in *vermischten Anmerk. und rechtlichen Gutachten*, p. 100.

b) In *diff. de munerib.*, quae propter diem nat. Seruatoris nostri dari solent, §. 3. sq.

is Severatoris beneficentiae ac liberalitatis documenta ediderint egenis subuenientes opibus. Speciosa haec esse fateor, licet, si, quod sentio, dicendum, inde natales *munerum* nostrorum deriuare nullus auferim. Vt enim non dicam, eos, quorum natalis erat, non modo munera accepisse, sed et ipsos et alios dedisse munuscula c). Id vero attulisse, e re erit. Nempe non est credibile, quod Imperatores Romani aegre non modo ferentes, si ipsorum natalis non celebraretur, sed et in eos, qui hocce officium neglexerunt, grauiter animaduertentes d) id instar cultus ac venerationis habuerint, si in ipsorum natalibus subditi liberis suis dedissent dona, iisdemque perstualissent, id tenere in honorem imperatoris. Et quem quaeso fugit, munera, quae in natalitiis Imperatorum subditi erogarunt, reponi debuisse in aerario publico, ac inter maxima onera fuisse relata? Quae si ponderes, tecumque cogites, *munuscula nostra* dari liberis ac domesticis gaudii ob beneficia natiuitate Christi in nos collata excitandi ergo: sane profiteberis, illa munera in natalitiis Imperatorum dari solita esse plane diuersa a *munusculis*, de quibus loquimur, et concidere prorsus coniecturas SPECHTII ab illis natales nostrorum *munerum* deriuantis.

§. III.

At tu forsitan, qui haec dubia sententiis virorum inclutorum obiecta legis, scire aues, ecquae mihi tandem esset opinio de originibus *munerum*, de quibus iam sermo.

Acci-

- c) Docent hoc antiquae inscriptiones obuiaae in IANI GRVETI *Opere I. scriptioinum*, quarum vna legitur, p. 414. n. 2., altera vero deprehenditur, p. 5. l. n. 1.
- d) Euoluas praeter SVTONII *vit. Caligulae Cap. XXVI. CAR. FRIDER. SCHVBERTI Comm. de Ritib. Roman. celebrandi dies natal. §. 38.*

Accipe eam, praemissa tamen prius meditatione breui, eademque hic scitu necessaria de tempore, quo primum celebrari coepit festum natiuitatis Christi. Si, quas homini praeter modum seuerio, et omnem tam animi quam corporis culturam contemnti, debemus, constitutiones apostolicae non essent fidei subleatae: diceremus, et vel ipsos apostolos esse huius festi auctores. Ita enim mendax illarum conditor e) ait, *ταῖς ἡμέραις τῶν ἑορτῶν Φιλάσσοι τε, ἀδελφοί, καὶ πρῶτην γε τὴν γενέθλιον, ἥτις ὑμῶν ἐπιτελεῖσθω εἰκάδι πέμπτη τοῦ ἐνάτου μηνός, dies festos obseruate, fratres, ac imprimis DIEM NATALEM, qui a vobis celebratur vigesimo quinto noni mensis.* At quum dubio careat, haec constitutiones nullius esse auctoritatis f): fallor, aut fatendum erit, natales huius festi apostolis adscribi non posse, et genuinam illius, vt plurimum aliarum rerum, originem incertam esse ac fere incognitam g).

Nec

e) L. V. Cap. III. Per mensem VIII. autem, obseruauit SAC. V. TILL in Com. de anno, mense et die nati Christi Cap. II. §. II. p. 19. edit. Walch., intelligendum esse mensem decembrem.

f) Vid. praeter I. G. PERTSCHII *Hist. Eccl. Sec. I. Cap. XXIII. §. 19. sqq.* CAR. FRID. PEZOLDI *diff. duae de Constit. Apost.* Lip. 1698. habitae. Caeterum varias de Constit. Apost. et Can. Apost. eruditorum sententias congesserunt THOM. ITTIGIVS in *disp. de Pat. Apost.*, quam in limine *Bibl. Patr. Apost.* collocauit, et IOH. FRANG. BYDDAEVS *Isag. in Theol. P. II. Cap. V. p. 742. sq.*

g) Vid. praeter IOH. NIC. FROBESII *pr. de relig. mathemat. circa nat. Christi Seruator.*, Helmst. 1747. IOH. FRID. MEYERI *diff. de eo, quod quilibet anni mensis gloriam nati seruatoris ambitiose sibi asserat* Gryphisw. 1701., e qua indicem plerarumque sententiarum de anno Christi natali dedit IO. ALE. FABRICIVS *Bibliograph. Antiquar. Cap. VII. §. IX. p. 187.* Hic e recentioribus egregiorum hominum de hoc argu-

Nec mirum id tibi videri poterit, si modo cogites, nascentis ecclesiae christianae patres, maximo pietatis mysterio vnice intentos, operosas temporum computationes neglexisse, nec ab initio numerasse a Christi natali die, nec eam christianam in suis scriptis publicisque monumentis vsurpasse, sed eosdem potius vsos fuisse eris tum vulgo receptis Romanorum, Hispanorum, Syro-Graecorum h). Quicquid interim fit, id saltem verum est, ecclesiam veterem in diebus festis constituendis nullam temporis rationem habuisse i), sed iis perinde fuisse, quo die in ecclesia agerentur. Saeculo demum quarto tradi coepit in ecclesia occidentali, diem VIII kal. ian. fuisse natalem Christi k). Ne vero haec traditio destituta videretur auctoritate, illico illius patres excogitarunt rationes, quibus eandem munirent l). At, quae ad auctoritatem huius traditionis proferri solent, rationibus non adducor, qui credam, Christum XXV decembris die fuisse in lucem editum k). Certe aliam anni partem, qua Christus est natus, assumendam esse suadent circumstantiae in enarratione euangelica obuiaae, quarum prima haec est. Videlicet de pastoribus dicitur, quod sua pecora alta no-

B

ae

argumento libellis ac disputationibus auferri posset. Verum, collatis inter se omnium coniecturis, tritum istud vsurpari posset, fecistis probe, incertior sum multo, quam dudum.

- h) Conf. ION. GOTTL. HEINECCII *disp. de genui. natiuit. Christi era* §. IV. Locum secundum obtinet in EIVSD. *Opusc. var. Syll.*
- i) ANT. PÄGI *Crit. Baron. ad an. 67. n. 23. p. 58.*
- k) Pluribus id edocuit THOM. ITTIGIVS *in diss. de ritu festiuae nativ. Christi d. XXV. dec. celebrandi eiusq. antiquit. ad finem Diss. de Haeres. acui apostol. p. 386. sq.*
- l) Has protulit, eorumque falsitatem ostendit SAM. V. TILL *Lc. P. I. C. II. §. 4. sq.*

Ne sub dio custodierint, et stabulum, in quod pariendi causa se receperat Maria, describitur pecoribus vacuum, atque ita partui accommodatum, ut infans bestiis non obiciendus in praesepi reponi potuerit. Quae omnia hyemale tempus non spirant, quod, ut homines sub tellura se recipiant, et aduersus aeris iniurias receptacula quaerant, aequae iubet ac vult, ut rustici peculium non concredant serenitati brumae fallaci, sed ut potius pecora e campis reducant in caulas, iisque includant. Altera circumstantia, quae me allicit, ut credam, natiuitatem Christi non cecidisse in tolstitium bramale, est descriptio illa tunc vigens. Si enim mecum reputo, quod quilibet ex edicto Augusti teneretur, in ciuitatem, e qua erat oriundus, proficisci, ibique profiteri nomina; si expendo terrae rationem perpetuis fere montibus vallibusque consistam, et, ut hyemis tempore fieri solet, continuis pluuiis, aut niue cadente, iniuiam redditam; si tandem his addo brumae rigorem, multaque aeris incommoda cuius aetati aut sexui haud facile perferenda: crediderim, nominum professionem, natiuitate Christi factam m), a gente libera, populoque romano amica, non nisi ea temporis periodo fuisse exactam, quando nec incertitudo aeris, nec viarum ineptitudo itinera in hunc finem suscipienda redderent molesta. Etiam si vero haec ipsa momenta non adiuuent, sed potius aduersentur consuetudini romanae, qua introductum est, ut natiuitas Christi XXV die decembris celebraretur: saepius mirari coepi, qui fieri potuerit, ut omnibus fere gentibus, quae Christum profitentur, ille dies mox placuerit, voluerintque et harum antistites, ut is memoriae nati Seruatoris quotannis sacer esset.

§. IV.

m) V. GOTTL. WERNSDORFII *disp. de censu. quem caes. Octau. Aug. tempore natiuit. Christi per orbem terrarum fecit.* Witenb. 1693. et b. CONR. NAHMACHEKI *Com. de Augusto et censum agente* Helm. MDCCLV. II.

§. IV.

Circa idem tempus, quo memorata consuetudo inualuit, gentiles christiani saturnalibus multos impendebant dies, et vanitatum theatra XXIV die decembris claudabant, quum die subinsequuta Christiani eiusdem urbis memoriam nat̄i domini celebrare inceperint, vt sic gentiles ineptiis saturnalibus infatuatos ad nobiliora spectacula inuitarent pia mente recolenda. Haerefeos notam viros doctrinae maximae effugisse, quum videam, qui adfirmarunt, prauam miseramque hominum superstitionem e saturnalibus non paucas adoptasse ceremonias, easdemque ad ferias ob Christi natalem celebrandas accommodasse n): vitio mihi verti nequit, si, quam RVD. HOSPIANVS o), POL. VERGILIUS p), CASP. CALVOERIVS q), IOH. HILDEBRANDVS r), IOH. GOTTL. HEINECCIUS s), ERN. FR. WERNSDORFFIVS t), breuiter attigerunt, sententiam pluribus persequar ac contendam, natales *munerum nostrorum* detegi posse his ipsis saturnalibus.

B 2

- n) Primus omnium IOH. HARDVINVS in suo *antirrhethico* p. 65. docuit, celebritatem natalis Seruatoris natam esse ab ethnicis. Ornarunt dein hanc sententiam I. G. GRAEVIUS in *not. ad Lactant. de M. P.* p. 185, GE. CHR. HAMBERGER in *Enarrat. rituum, quos rom. ecclesia a maioribus suis gentil. in sua sacra transfudit*, Sect. de Festo N. I. C. p. 29., et qui omnium primus adduci debuisse: S. V. ERN. FRID. WERNSDORFFIVS in exasciata et bonae frugis plenissima com. de *Originib. Solemnium natalis Christi ex Festiuit. natalis inuicti*, Wittenb. An. MDCCCLVII. edita. Quibus iungas CHR. WILDVOGELII *Chronoscop. leg. Exerc. VI. Cap. IV. §. XIII.*
- o) De *Fest.* Cap. 2.
- p) De *Inu. Rev. Lib. V. Cap. 2.*
- q) In *Rit. Euang. P. II. Sect. II. Cap. XVI. §. 3. p. 271.*
- r) In *Lib. de Dieb. Fest. p. 23.*
- s) l. c. p. 100.

bus. Ita enim scimus, gentiles, quum animi illorum mirefcere coepissent, inuenisse Saturni expiandi rationem a caede alienam, eosdemque coepisse accendere huic deo cereos, quos alter alteri militare consueuerat u); non secus ac apud nos templa nonnulla, in quibus vigiliae ob natiuitatem Christi institui mos est, accensis cereis, iisque non raro donatis, illuminari solent. Pulchre haec profecto ad rem nostram! Videmus insuper, ante festum hocce natalitium institui mercatus, quibus venum exponuntur crepandis et sigillaria, siue parua signa et simulacra ex aere aut fictili materia conflata; cui mercatui illud simillimum est, quod olim Romae in percelebri illo vico, qui sigillarium dicebatur v), vasa praecipua, signaque artis exquisitae ex aere aut fictili materia fabrefacta, imagunculae, simulacra ac aliae res venales, venum exponebantur, quum parentes, liceat verbis MACROBII VII w), *reptanti adhuc infantiae, oscillis fictilibus, lusum praerberent*. Per dies saturnalios, alterum alteri munuscula, siue apophoreta, mittere, mos erat x); simili ratione apud nos sub tempus natiuitatis Christi vltro citroque munera, vt loquuntur, sancti Christi pueruli nomine distribui solent. Dona, quae saturnalium tempore dabantur conuiuis domum ferenda, fuisse,

t) In *cit. progr.* p. 36.

u) EULVIUS AVR. TH. MACROBII *Saturn.* I. I. C. VII et XI. Adde GOTH. BOERNERI *conm. de Saturnal.* Cap. III.

v) Vid. IAC. CUIACII *Observat.* L. XI. C. XXX., ALEX. AB ALEXANDRO *Genial. Dierum* L. III. Cap. VI., CONST. LANDI *hur. Ciuil. exercit. in EV. OTTONIS Theol. Jur.* T. III. p. 1422. ed. nou., BARN. BRISSONII *Lib. de Verb. Sign.* sub voce sigillaria., R. G. HEINECCII *Synt. Antiq.* L. II. Tit. VII. § V.

w) *Saturn.* L. I. Cap. XI.

x) EULVIUS SVETONIUM *in vita August.* CLXXV. et *Vespas.* XIX. Haec explicarunt LIPS. *Sat.* I. 16. et TVRNEBVS *Adv.* IX. 27.

fuisse, scimus y), modo vestem, modo nummos omnis notae, etiam veteres, regios, peregrinos, interdum nihil praeter cilicia, thecam calamariam, dentiscalpium, tabulas lusorias, candelam, cereos, nuces, et, ut alia taceam, placentam et panes mellitos in varias figuras formatos. Si *munusculorum propter diem natalem Christi dari solitorum* qualitatem intuemur: fatendum est, haec eiusdem qualitatis cum donis saturnaliis esse, saltem ea, quae liberi domesticique accipiunt, consistere utplurimum in rebus parui pretii. Per integrum istud temporis spatium, quo dici potuit,

Saturnalitis mittimus ecce nuces,

pueris feriae a literatoribus concedebantur, at praeterlapso hoc festo z)

Iam tristis nucibus puer velictis

Clamose reuocatur a magistro;

non secus ac apud nos puer, *munusculis ob diem natalem Christi* acceptis aut comedis, aut attritis, fumosam adire cogitur scholam. An ergo, hisce subductis, ambigeres, originem *munusculorum nostrorum* repetere ab apophoretis, quae Roma pagana saturnalibus distribuere solebat? Ego certe eo minus id adfirmare dubiro, quo diutius conuenientiam, quae inter utrumque genus munusculorum deprehenditur, intueor, et quo certius est, christianos nec aliis solemnitatibus gentilibus, assumpto licet habitu christiano, misisse nuntium, ut sic fideles a pagana lasciuia ad laetitia dignam christianis ducebantur.

B 3

§ V.

y) Legisse hic neminem poenitebit MARTIALIS *Librum XIV. Epigr.*, qui totus huc pertinet.

z) MARTIAL. *L. V. Ep. XCV.* PLINII *Ep. IV. 9.*

S. V.

Non heri demum, aut nudius tertius quaestio agitari coepit, an haecce consuetudo inueterata dandi *munuscula ob natalem Christi* tolerari queat in re publica bene ordinata, nec ne? Equidem scio, multos in eo esse, vt conuincant, fallere eos, qui, distributionem *nostrorum munusculorum* e re publica proscribi non debere, contendunt; quum e contra sint et alii, qui secus sentiunt, nec improbant nostra *munuscula*. Quid igitur existimabimus? Ego quidem rem diu considerans nullam aliam viam discordiam hanc inter viros doctos componendi reperio, quam si contendamus, tollendum omnino esse abusum, qui haud raro indiuiduus comes esse solet *munusculorum*, de quibus sermo. Dubio autem procul quiuus, et vel me non moneute, huc referet, quod quidam iuuentuti incautae persuadere audeant, *dona*, quae liberis circa tempus diei natalis Seruatoris nostri tribuuntur, proficisci ab ipso Christo, eundemque haec *munuscula* per Nicolaum Rupertum, angelum Gabrielem, apostolos, quos haud raro personati homines referunt, mittere pie orantibus, quum e contra immorigeri iusto citius munusculis suis denuo priuati a terribili Ruperto in saccum detrudantur. Quo certius est, hisce persuasionibus anilibus crassas ac impias de Deo ideas cereae pusionum indoli imprimi a): eo rectius magistratus suas agere res existimandum est, si in eos grauius animaduertant, qui impietatem ac superstitionem hisce ad fallendos pueros puellasque tendentibus narratiunculis promouere auferint. At si detestandi hi abusus fuerint sublati: nil vitii in *distribuendis hisce munusculis* inesse

a) Per multos, qui docuerunt, quantum damni ex hisce laruis perquam ineptis emergat, recenset ERN. IOACH. WESTPHALIVS in *Com. de Consuetud. ex sacco et libro*, p. 217. sq.

esse video, adeoque non improbo morem, si parentes liberis, necessariis, domesticis talia *dona* tribuant. Quid? quod, quum homo ad sublime semper erectus, ac Deo immortalis prope simillimus ita comparare debeat sese, ut, cum in caeteris, tum maxime in liberalitate et beneficentia Deum ipsum, a quo ortus est, imitetur: sane nihil laudabilius excogitari potest, ac beneficentiam exercere, ac egenos subleuare nostris opibus ea praeprimis temporis periodo, qua memoriam summi, natiuitate Christi, in nos collati beneficii recolimus. Quare, meo quidem iudicio, non solum laudem merentur, qui in tabulis vitimae voluntatis prospiciunt pauperibus, iubentque, ut gaudii excitandi ergo ex certis redditibus designatis mox panis similagineus, mox pisciculi fuliginosi, aliaeue res comparentur, ac in vigiliis *natalis Christi* inter egenos distribuuntur, sed etiam eo magis est prouidendum, ut a voluntate testatoris in dandis talibus donis haud recedatur, quo magis alias verendum est, ut ne alii, dum videntes aegre ferunt, non obseruari, quod conciuus ipsorum mortuus post mortem suam fieri voluit, deterreantur condendi supremas tabulas in fauorem pauperum.

§ VI.

At adesse iam video, qui desiderant, ut paucis expediam, quid iustum sit circa *dona*, quae verbi diuini ministris, aliusue personis circa obeunda munia sacra occupatis,

- b) At secus dicendum, si legati annui redditus tenderent ad commensationes, de quibus singulare exemplum exhibuit VAL. FERD. L. B. de GVDENVS in *Cod. diplom. T. III p. 20. n. 16.* Etenim tale si adsit annum legatum, crediderim cum IOH. WILH. TAFINGERO, cuius eruditionem ut laudibus extollam, intercedit ad finitatis nostrae vinculum, neutari omnino posse tale legatum, v. viri docti *diss. de piarum causarum emutatione* hoc anno Tubingae habitam.

patis, dari solent propter diem natalem nostri Seruatoris. Equidem toties, quoties intueor stipendia ministrorum ecclesiae, vehementer doleo, quod, quibus nitorem religioni restitutum debemus, proceres imperii germanici nimis parum reliquerint sustentando ordini clericorum, voluerintque potius, ut oblationibus modo viuerent contenti. Etiam si vero animus mihi met non sit, penicillo quodam adumbrare mala, quae e prouentibus tam modicis et vel in ipsos christianorum coetus proueniunt e): id interim annotasse, e re mea erit, videlicet ius ministrorum ecclesiae exigendi *donaria ob diem natalem Christi* inniti et moribus, quos vetus consuetudo approbavit, et ipsis legibus. Ne id temere adduxisse videar, adscribam dispositionem legis ecclesiasticae pomeranicae stylo, quo eam exhibet FRANCIS. STYPMANNVS d), *Item de Proven, up Winachten an Gelde, Würste, Schincken, Brod, na gewörlicken Kaspelrecht, de Witteldach unde Paschen dem Köstern, davon verehret he dem Pfarrhern inbolt des Visitations-Registers.* Crediderim igitur, quod, si eiusce generis dona non nisi a libera hominum voluntate dependent, victoriam non reportaret iste sacerdos, qui actione quadam a personis talia munera dare nolentibus extorquere studeret. At secus dicendum, et refractarii eadem prorsus actione, qua salaria danda recusantes, cogi poterunt ad eroganda huiusce generis munuscula, si nimirum aut adfuerit lex prouincialis, quae veluti dicta pomeranica iubet, ut parochiani ministris verbi diuini quotannis in illo die solemnibus, qui Christo lucis auspicia protulit, exsoluant oblationes consistentes in nummis, farci-

mini-

c) Delineata ea inuenies in CH. THOMASII *diff. de Officio Princ. Euang. circa augenda salaria et bon. ministror. Eccl. §. 33. seq.*

d) In *tr. de Salar. Clericor. Cap. II. n. 139.*

minibus, petasone, pane, aut si modo vigeat consuetudo, qua eiusce generis dona adprobatam determinationem habent. Opus enim tunc modo est extraordinaria cognitione iudicis, qui subuenit nobile ipsius officium implorantibus e). Vtrum vero talia dona ministris verbè diuini ob diem natalem Christi dari solita oneribus rem adficientibus, an vero personas tangentibus accenseri debeat? et num proin aedium conductores ad illa exfoluenda iure suo sint adstricti? an vero a locatoribus ac aedium dominis eadem reperere, et locario promisso detrahere queant? disquisitum nouimus. Quum dubio careat, oblationes ministris ecclesiae dandas quandoque ex agrorum iugeribus, ex villis, ex casis exfolui f): non errare videtur is, qui contendet, et nostra munuscula pro oneribus fundorum esse reputanda, si quando pro singulis agris annuatim essent soluenda. At talis consuetudo si deficiat: munuscula, de quibus sermo, modo personalia erunt, adeoque, quiuis, meo quidem iudicio, ad ea danda tenebitur, etiamsi non esset dominus aedium.

§. VII.

Has ipsas vero oblationes iam excipiant munuscula, quae circa tempus diei natalis Seruatoris coniuges sibi inuicem dare solent. Si ea ex frustulis legum romanarum, quas nostra manu versamus, metiri velimus; eiusce generis donaria non valerent. Etenim,

C

- - ne

- e) Vid. praeter STYPMANNVM l. c. Cap. XIII. n. 74. AHAŠV, FRITSCHII Comm. de iure Accident. Cap. VIII. Inserta est viri b. OPVS. Tom. II. P. III. p. 467.
- f) Conf. STYPMANNVM l. c. Cap. V. n. 178., WILDVOGELI-
VM l. c. Cap. III. §. 21., IOH. SCHILTERI Inst. iur. Can. L.
II. Tit. 3. §. 11., IOH. CHRIST. FALCKNERI disp. de Salaris
praecipue Pastorum §. XXVI.

— — *ne sit venalis gratia lecti,*
Deteriorque bonis meliorem pellat auitis,

nomothesia romana voluit, vt non modo donationes inter coniuges ipso iure vi destituerentur, sed vt etiam isti actus nullius momenti essent, qui donationis ergo agerentur inter virum ac vxorem g). At huius iuris rigor genti theodiscæ eo minus placuit, quo inhumanius reputari queat, quum ita liberalitatem, arctiorem amicitiae comitem, iis interdici videmus, quos indiuiduum vitæ consortium coniungit vinculo amicitiae integerrimæ, ac inter quos laudabilis, si vñquam alias, ac necessaria quandoque est liberalitas. Quare in leges non impingunt coniuges, si, ferentibus ita moribus peruetustis, nec improbatione dignis, vtantur solemni ac peculiari affectum coniugalem testandi occasione, quam sicut alii dies festi, ita et anniuersaria natalis Christi offert, ac tali tempore, *dandis munusculis*, in vxores exercent liberalitatem h). Verum quid tum est statuendum, si quando maritus pecuniis exhaustus versuram facere, et foro cedere cogitur? num *huiusce generis* dona accepta ad massam, vt dicitur, concursus erunt restituenda? an vero inconcussa stabunt, ac ea separata a concursu accipiet vxor? Si ambitiosa, aut suæ libidini indulgens matrona mox astu, mox blan-

g) Pluribus id, vt alios omittam, docuerunt SCIP. GENTILIS in *Libr. IV. de don. inter Virum et Vxorem*, IV. TH. HEN. BOEHMERVS in *diff. de statu don. inter vir. et vxor. ant. et hodierno*. Inuenitur, in ipsius *Exercit. ad pand. T. III. p. 717*. ZACH. RICHTER in *diff. Lips. c. de cclix. habita de donat. inter virum et vxor. confirmandis*, et perill. GEO. HENR. AYRER in *diff. hoc an. habita de donat. inter virum et vxorem. Sect. 1*

h) Vid. BENED. CARPZOVII *Iurispr. Forens. P. II. C. XIII. D. XXII.*

blanditiis immodicis, aut, ubi hae non profunt, acerbiori modo circa *tempus natalis Christi* a marito extorquet superpellectilem omnis generis pretiosam, gemmas ad ornandos capillos euntes in contortum et non in naturalem situm, aurum, argentum, unguenta, aliasue res ad mundum ornatumue muliebrem pertinentes, et luxus ac ostentationis ergo ultra ipsius conditionem comparatas: is a vero tramite non errare videtur, qui statuet, *eiusce generis dona*, si extant, vindicari, et ad bona mariti excusationi obnoxia referri, si autem consumta fuerint, illatis vxoris imputari posse i). At ubi circa diem natalem *Servuatoris nostri* non nisi vestimenta, linteamenta, aut varii generis utensilia, quotidiano vsui vel ipsius vxoris, vel familiae inferuentia, vt fieri solet, donata fuerint vxori: nihil certius est, quam ea *munuscula* esse necessarias res. Quare de his dubio procul humanius statuerur, non modo quod quaeuis donatio honoris ergo facta inter coniuges subsistat k), ac *eiusce generis donaria*, quae ex necessitate a marito comparata et vxori donata fuerint, non tam donata, quam necessitate officii data merito dicantur, sed quod etiam his non exhaustae sint mariti res, non constatum aes alienum, non secuta in foro cessio. Sicuti igitur hae donationes necessariae non inutiles erunt; ita etiam vxori et illa *munuscula*, quae alius quispiam *die natali*

Servua-

C 2

i) Euoluas FR. CAR. CONRADI diss. sub praesidio IOH. GOTTL. BAVERI Lips. cl. locc xxv. habitam de *Donat. inter Coniug. Saxonico. moto concursu creditor. inualidis*, §. X. et SPECHTII *diff. cit.* §. 13.

k) Videas praeter WILDVOGELIUM l. c. C. IV. §. XVI. PETR. MULLERI *diff. de don. nuptial.* C. V. §. 3.

Servatoris, ob operas ab ipsius marito praestitas, ipsi obtulerit, post mortem mariti cedent l).

§. VIII.

Neminem esse, opinor, qui nesciret, masculum coelibatus pertaesum solere non amplecti modo, sed et haud rarenter munuscula maximi pretii mittere isti foeminae, quam optat, aut quacum convenit, ut tanquam futura thori focia, magistra domus, nocturnus diurnusque comes, ipsius domum mox orner, ipsum ad omnia iuvet, adstet consiliis, laetis applaudat, tristibus consoletur, excipiat hospites, curet, ut mensa, ut lectus aduersa, ut omnia sint in paratu. Quaestio igitur incidit, utrum valeant *eiusce generis munuscula ob diem natalem Servatoris nosivi* data desponsatae gentis matri futurae, etiam si ista consistenter in suppellectili omnis generis, auro, argento, geminis, vniombus, annulis, aliisque rebus ad ornatum sponsae pertinentibus? Quum indubitati iuris sit, omnis generis xeniola a desponsatis sibi invicem missa licita esse m): nullum est dubium, quin *munuscula circa tempus natale Christi*, intuitu matrimonii subinsequenturi, donata maneant sponsae, si istud modo ea solemnitate, quam ad matrimonii perfectionem desideramus, fuerit consummatum, et foemina *hisce donis* ornata in talamos ierit nuptiales. Ad si haec
lar-

l) L. 27. D. de don. inter vir. et vxor. Adde sc. GENTILEM l. c. L. IV. Cap. I., et ill. AYRERVM l. c. Sect. I. §. 3. Huiusmodi donationes inter sponsum et sponsam veteribus Iuris, quibus donationes ante nuptias alio sensu erant incognitae §. 3. Inst. de donat., donationes in sponsalibus factae L. 32. §. pen. D. de don. int. vir. et vxor., et ante nuptias L. 5. pr. L. 22. D. eod. dicebantur.

m) L. 15. C. de don. ante nupt. Iungas I. H. BOEHMERI diss., quae in ipsius exercitationum T. IV. p. 412. legitur, de *disponsal. et matrim. iura*. Cap. I. §. 20.

largitatem sponsalitiâ hæc die declaratam non sequantur nuptiæ, vnusque alterue desponsatorum temere fecerit dissidium: is sane *data hæc munuscula* amittet, acceptaque referet. Tantum caeteroquin abest, vt *eiusce generis dona* hunc modo sortiantur effectum, vt potius statuendum sit, ea gignere præsumtionem initorum sponsaliorum, modo et alia adsint indicia haud contemnenda n).

§. IX.

At et illa *munuscula*, quæ ob diem natalem *Servatoris nostri* patrinis dare consueuimus, abs me exposcere videntur, vt et ipsis hac in prolusione locum demus. Quandoque vsu euenire solet, vt talia *munuscula*, non secus ac pecunia lustrica, sint maximi pretii. In quam ergo peculiorum classem ea referres? Eodem, quo pecunia lustrica, iure ea, meo quidem iudico, erunt metienda. Quare, quum viros ad iuuandam iurisprudentiam natos, puta CAR. ADOLPH. L. B. de BRAVN O), AVG. a LEYSER P), SAM. de COCCEII Q), BEN. CARPZOVIUM R), GEORG. ENGELBRECHTIUM S), FRID. HEVSINGERVM T) pecuniae lustricæ dominium filio, patri vero vsumfructum adscripsisse videam U), retulerim *munuscula*

C 3

no-

- n) Vid. WILDVOGELIUM l. c. §. XVII.
 o) In diff. de *Vusu parent. in bon. liber.* C. II. §. IV.
 p) *Spec. CLXVI. Med. I.*
 q) In *Iure controu. l. XV. T. I. Qu. XIII.*
 r) l. c. P. II. c. 24. d. 18.
 s) In *Comp. Iurispr. l. XV. Tit. I. §. 4.*
 t) Vid. ipsius *Comm. de iure pecul. aduentitii extraord.* C. II. §. XII.
 u) Scio equidem, alios secus sentire. Ita enim pecuniam lustricam refert ad peculium quasi castrense GEO. RADOVIUS in diff.

noſtri ad peculium aduentitium ordinarium. Vt ita ſentiam, me id inprimis mouet, quod *munuſcula*, de quibus loquimur, ſuſceptores ea mente patrinis offerre ſoleant, vt iis memoriam ipſorum ſuſceptorum renouent aequae ac conferunt. Accedit et hoc, quod leges w) velint, vt id, quod filiusfamilias non ex eius, cuius in poteſtate eſt, ſubſtantia, ſed ex aliis cauſis, inprimis ex liberalitate fortunae, acquirat, peculio aduentitio ordinario adſcribatur, patrique in eo tantum vſufructus relinquatur, niſi, a quo res profectae ſint, aliam conditionem adiecerit. Num vero dubitari poterit, infantulum ex beneficio fortunae acquirere *talia munuſcula*, de quibus ſermo? An ergo, hiſce probe ſubductis, contendere anceps haeritares, eadem illa pertinere ad ipſum infantem, patri vero eorum vſum, quem leges ipſi tribuunt, haud eſſe inuidendum?

§. X.

Non vna, ſed plures, quandoque innumerae, cauſae patremfamilias mouere poſſunt, vt in vigiliis *diei natalis noſtri Seruatoris* erga eos liberalitatem exercent, cuius opera facultates augetur videt. Equidem obligatio eum, cuius miniſterio indigemus, alba *hacce die munuſculis* ſubueniendi ſpectat modo ad iura humanitatis, ac nullus proin ad illa danda cogi poterit ne durioribus quidem adhibitis remediis. At ſecus rem ſe habere, putarem, ſi quando paterfamilias, interueniente pacto quodam adiecto, non ſolum ſamulis promiſerit, ſemet ipſis *eiuſce gene-*

de pec. liſtr. C. IV. §. VI. ſq., ad caſtrenſe IAC. BRUNNE-
MANNVS ad L. I. D. de Collat. n. 23., ad profectitium SAM.
GROENWEGEN *de leg. abrog.* L. XIX. §. I., ad peculium ad-
uentitium irregulare SAM. STRYCKIUS in not. ad BRUNNE-
MANNI *Ius Eccleſ.* L. II. C. I. Memb. II. §. XIII.

w) L. VI. pr. C. de bon., quae liberis.

generis munuscula oblaturum esse, sed et si is non neglexerit, eorum quantitatem definire. Etenim quum analogiae iuris conueniat, quod *dona*, quae domesticus *propter diem natalem Seruatoris nostri* sibi dari stipulatus est, tanquam accessorium mercedis debitae debeant haberi: eo minus dubitari potest, domesticis ius esse, ut actionem locati conducti instituant aduersus dominum *talia dona* promissa dare recusantem, quo certius est, vnum quemque dicta actione vti posse ad consequendum id, quod ex pactis contractui locationis operarum adiectis nobis competit x). Haec mecum reputans incido in quaestionem, quid tum dici debeat, si quando famulus, sine heri venia, et absque causa probabili ante anni in contractu locationis operarum definiti decursum discesserit, aut debita seruitia denegauerit. Num talia *munuscula* accepta retinere poterit seruus fugitiuus? Inter omnes constat, famulum huncce inobedientem suis moribus indecoris se prorsus indignum reddere mercede, qua tota carere cogitur y). Quare patertamilias rebus suis bene consulit, si a tali seruo fugitiuo *munusculum*, quod *propter diem natalem Seruatoris nostri* dedit ante elapsum tempus in contractu locationis definitum, repetit z). Etenim *eiusce generis munusculum* est accessorium seu augmentum mercedis debitae, quae tota, hinc et eiusdem pars, seruo aufertur ob voluntariam fugam, cui se commisit. Et quem quaelo fugit, seruum hac sua, ante finitum tempus, fuga instituta deliquisse, eumque proin nullum lucrum capere debere, id quod tamen accideret,

x) *pr. Inst. de Loc. Cond. L. 24. C. eod.*

y) *Vid. SAM. STRYCKII Vf. Modern. Tit. de Seru. Corrupt. §. 7. LVD. MENCKENII Syst. Pand. L. XI. T. VI. §. 4., 10. THEOD. SCHEFFERI diss. de Iure Famulor. §. 27.*

z) *Euolnas SPECHTII diss. cit. §. 26.*

si is non compelleretur ad *munusculi*, de quo iam sermo, restitutionem, quod is forte fortuna ante finem temporis definiti accepit. At si paterfamilias iniquus domesticos et vel leuissima de causa expellat domo, aut hi nimia heri saeuitia cogantur, vt fuga sibi consulant: talis maleferiatus paterfamilias compelli iure poterit vti ad exsoluendam famulo integram mercedem a), ita etiam addandum eiusce generis *munusculum* promissum. Ni iusto durior esse velis, opus est, vt adfirmes, idem etiam obtinere, si dominus famuli prius moriatur, quam tempus locationis finiretur, nec heredis conditio ferat, famulum in seruitio retinere, nec hic inueniat, cui operas locare possit. Nam adfecto non est addenda calamitas. Quid? quod per ipsum non stetit, quo minus operas promissas non adimpleuisset b).

§. XI.

Sed manum de tabula. Ludant crepundiis circa hoc tempus acceptis, quorum mala nondum vernarunt languine. Sibi habeant, quae partim ad fallendos pueros puellasque adhibentur, partim ipsos adultos, vel imprudentes constrictos tenent. Infausta et nefanda alii de for-
tunis, nuptiis, ineunda vitae ratione, aut mortis genere experiantur oracula. Deuota mente nos recens natum sequamur et videamus Christum, vt eum adoremus, nostrisque *donis*, id est, animo illi sacro, debito cultu, casta religione veneremur. Venite, theologiae cultores, venite his festis diebus, et omnis doctrinae felix atque beatum systema intuemini, praefulem intuemini vestrum tenel-

- a) L. 38. D. loc. cond. L. 13. pr. D. de ann. legat. Iungas velim 10.
PAVL. KRESSII *Spec. Jurispr. Priu.* L. III. Tit. 15. §. 39. c1
GEORG. BEYERI *Delin. pand.* L. XIX. Tit. 2. §. 44.
b) L. 19. §. pen. D. locat.

tenellum, et eundem, profitemini, iam in terris haberi. Diuini et humani iuris studiosi accedite, et hunc dicetis infantem Deum, summum legislatorem atque tremendum iudicem esse, cui reddenda posthac omnium actionum ratio. Artis salutaris, quotquot superestis, studiosi medicum hic salute vestrum, vitae et valetudinis vritusque salute auctorem, qui et corporis et animae tristibus et desperatis medetur morbis, ac salutem omnibus reparare didicit. Adeste, qui artem eloquendi discitis, et infantem dicetis vos docere, quanta sit in silentio eloquentia, et quod longe plura vobis exhibeantur, quam quae centum linguis eloquentissimi quique eloqui et satis praedicare nequeant. Adeste, qui in historiarum studium incumbitis, et fortissimum heroem admiramini, ad cuius potentissimum regimen atque nominis augustissimi stabiendum decus omnes omnium populorum res gestae conspirant. Adeste felices diuinae mentis aemuli, poetae, iucundos pascite spiritus, et incomparabili ecstasi de vno infante maximo millena fingite proximis diebus carminum genera, et laetos quasi de praemio cum coelitibus certatim capeSSite triumphos. Adeste cum mathematicis philosophiae cultores, et humanam tot miraculis dicetis non sufficere rationem, obitupefcite nascentem Deum, obstupefcite, finitum capax esse infiniti, obstupefcite, immensum inueniri in angulo, maximum in minimo comprehendi. Adeste omnes, quibus aeternatura salus et omnis felicitas curae cordique est, et nunc dicite, commilitones optimi, summi Numinis plena esse omnia, postquam orbis ille stator, quem nec coelorum coeli comprehendere poterant, virginis inclusus vtero nascitur infans, aequae misellus, ipsis quoque cunis destitutus, in praesepi depõnitur. Humi et ante pedes vestros in stabulo positum inuenieris cum coelo ipso infantem Deum,

D

um,

um, ignotum orbi, nouo suis indicatum fidere, comitatum mentibus aethereis, vt, gloria hoc vniuersum implente, summo gaudio excitarent homines, suoque regi, exercituum domino, hymnos occentarent. Laetitia dies Christi natales agite festos, bona dicite verba, vobis inuicem eo maiori laetitia vestram gratulamini sortem, quo certiores esse possitis, verum omnino esse, quod diuus PAVLVS dixit c), Θεός γε τῶν ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν, πῶς οὐκὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίζεται, i. e., *Deus non pepercit proprio filio, sed pro nobis tradidit illum, quare non et cum illo omnia nobis donaret.*

P. P. In Acad. Iul. Carolina, in Vigiliis Natiuit.
D. N. Iesu Christi, An. c1660cclxviii.

c) *Epist. ad Rom. Cap. VIII. v. 32.*

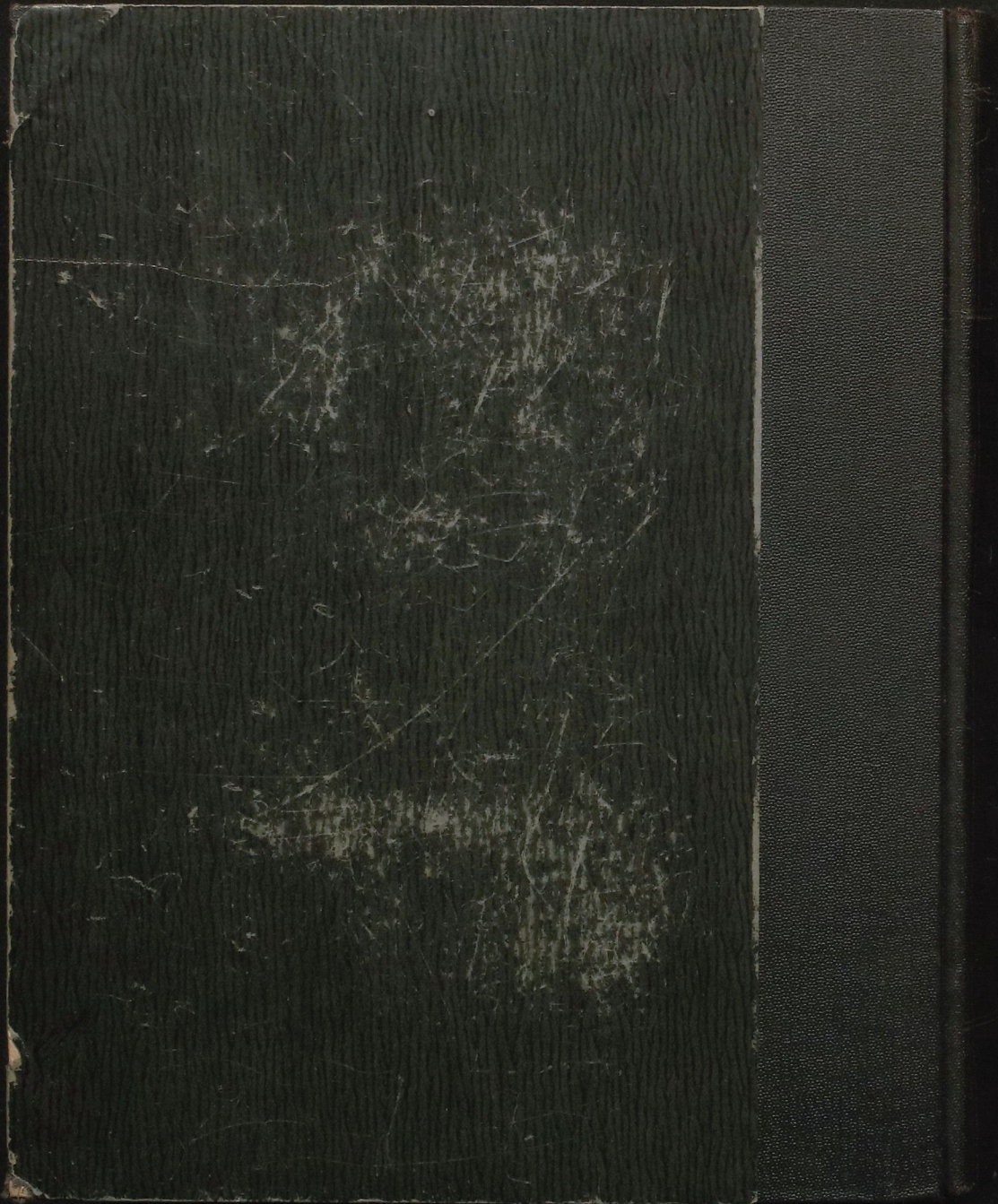
ULB Halle
005 350 883

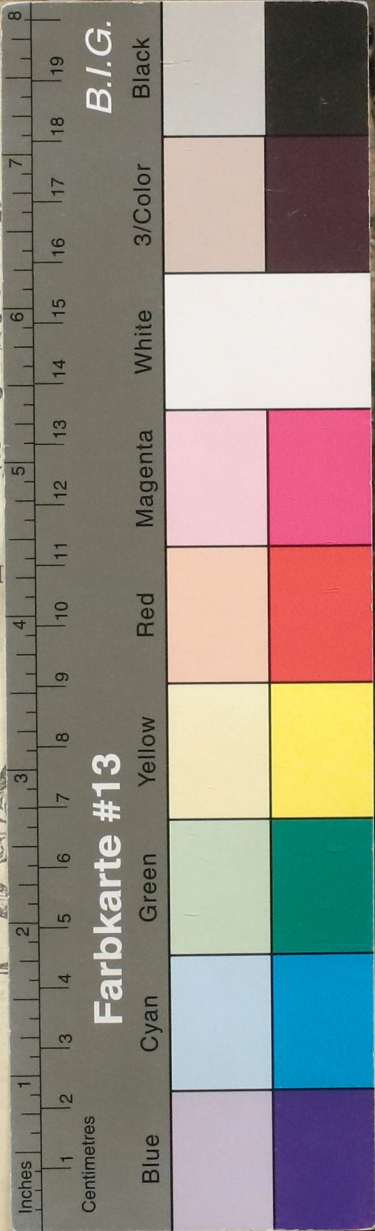
3

VDIP

B.I.G.

Farbkarte #13

ALBERTI PHILIPPI FRICKII

1768, 2^b

ACADEMIAE IVLIAE CAROLINAE

H. T. PRO-RECTORIS

DISQVISITIO

DE

MVNERIBVS

OB DIEM NATALEM SERVATORIS

DARI SOLITIS.

ms p 22

HELMSTADII

IN TABERNA LIBRAR. ACADEMICA

D. AN. CHR. HECHTELII

5A

